

Šefik Baraković*

**KRITIČKE REFLEKSIJE UZ ODREĐENJA NASLOVLJENA „KON-
TROVERZE O ODNOSU NACIONALIZMA I PATRIOTIZMA“
REAGOVANJE NA SADRŽAJNE, METODOLOŠKE I TEORI-
JSKE STRANPUTICE IZNESENE U ISTOIMENOM NASLOVU
OBJAVLJENOM U ČASOPISU PRAVNOG FAKULTETA UNI-
VERZITETA U ZENICI „ANALI“ BR. 9, GODINA 5.**

**„Ravnodušnost prema ideji u teoriji predstavlja preteču cinizma u prak-
si.“ Max Horkheimer**

Pojmovi koji se po prirodi stvari stvaraju uvijek sa svrhama ispravnog postojanja ovom postojanju daju mjerodavnu snagu njegovog nivoa razvoja i spoznajnih mogućnosti, najdjelotvornije sudjeluju u stvaranju, razvijanju i unapređivanju oblika, kako ljudske bliskosti, saradnje i saglasnosti, tako i ljudske harmonije i komunikacije. Sve ove aspekte upražnjava i omogućuje njihov ispravan tretman, kao što i zanemarivanje ovoga tretmana, izopačavanje, ide ruku pod ruku sa unižavanjem, opsluživanjem neke od svrha ili formi jedinstvenog krivotvorenja. Ovo naročito ima dodatni značaj s obzirom na ostvareni razvoj i maturaciju sadržaja koji sami pojmovi impliciraju i inkorporiraju. Legitimitet, odnosno upotreba pojmova treba i mora artikulirati, valorizirati, a time i aktuelizirati relevantno respektabilnu podršku uspostavljanju i iznalaženju odgovora i rješenja za sve turbulentnija i sumornija zbivanja i procese koji svoju logiku crpe, grade i učvršćuju iz dostatnog novuma savremene epohe. – Jasno je da u ovoj prispijlosti za dolaženje do odgovora i pružanje rješenja spoznajno težišna ostvarenja dogledno dolaze do aksioma i njihovo raspolaganje, osvjedočeno stvaranom prostoru onog što nazivamo provjereno dokazano odobravanje proširenom znanju i osnaženo postignutim spoznajnim mogućnostima, na svrsishodno uzvišen način podaruje ili pridodaje notu ljudske plauzibilnosti. Aksiomima se učvršćuje postojanost naučno-funkcionalne veze, obezbjeđuju naučno-teorijska spoznajna ostvarenja i mogućnosti, a njihovo posredovanje je isto tako u službi i funkciji, doprinosi, da se rasvijetli tip i karakter drugačije postavljenih, odnosno postavljenih nivoa aspiracije i spoznajnih tonova. Metodske spoznajne mogućnosti i metodološki okviri su primjereno definirani i zahvalno uređeni da njihov svaki podiok ima odgovarajući stavak, da ambicija njihovog odgovarajućeg premještanja ili ispremećanja na putu je jedinstvene transmucije čovječjeg kosmosa u kaos. Određeni nivo spoznajne moći mora uvažavati njemu pripadne principe i kriterije! U protivnom unošenje njemu spoljnih principa i kriterija sknavi sam spoznajni put koji svojim

---

* Prof.dr., Pravni fakultet Univerziteta u Zenici.

podikom treba da participira na općenitoj spoznaji, da načinom svoga omogućavanja učestvuje u suponiranju samog naučnog kredibiliteta. Istina, istraživački rezultati su uslovljeni pripadno-relevantnim principima analitičko-sintetičkih spoznajnih stupnjeva, a njihovim pridržavanjem mjerodavno se konstituira istraživačko-metodološko zalaganje koje postaje *conditio sine qua non* istraživačke analize i promatranja, te uz ostale zahtjeve daje podršku valjano-postojanim rezultatima, prihvaćenoj pretenziji pouzdanja u uopćavanje. Istraživački rezultat je određen neizostavnim strukturiranjem svog sazajnog puta, svrhu mu daje pomenuti način unošenja i pridržavanja istraživačko-sazajnog reda, čija priroda postupka eliminira nepripadne principe i kriterije njemu neadekvatnih spoljnih vrijednosti. Saznanje „koje hoće da se ovjekovječi“ mora da participira na elementarno dosegnutim standardima i pretpostavkama istraživačkog postignuća, da svojim predočenjem također zadovolji karakteristične kriterije svog nivoa spozajnog ostvarenja i potvrđivanja, zadovolji osnovne aspekte i zahtjeve metodološkog okvira! U tom smislu ono treba da uključenim efektuiranjem određeno kontinuirano samo stručno, naučno, uopćavanje i da sebi obavezujuće svojstvenom odgovornošću ostvari funkcionalno unapređenje stručno-stvaralačkih potencijala ili mogućnosti naučnog saznanja.

Misija stručno- i naučno-teorijskog poretka afirmira nezavisno izgrađivanim, originalno važećim i primjenjivanim, principima i kriterijima kontinuitet stručnog i naučnog saznanja i ona je najudaljenija od određenih vrsta iskombinirane saglasnosti, alteriranog uopćavanja, osiguravanog prostorom odgovarajuće stvarane izvjesnosti, određeno zasnovanim dogmatiziranjem ili nekim drugim opravdanjima unošenja svog odabranog i protektiranog dijela i stupnja akomodiranja. Ako se hoće biti u službi i funkciji pomenute misije i svrhe, podržavati, omogućavati, programirati i razvijati nivoje njihovih naprednih aspiracija (razumljivo, naučnog kontinuiteta koji nijednogo do na osnovama ispravnih i pouzdanih pretpostavki funkcionalno razvijana istina) tada je neophodno, odlučno i odgovorno produktivno, rasvjetljavati stranputice kvaziteorijskih razmatranja i dogmatizma i na taj način davati podršku i doprinos omogućavanim principima i kriterijima svrsishodnog dinamiziranja i prilagođavanja prostora onom što jedinstvenom sintagmom označavamo ljudsko životno postojanje pojedinačnih individua, ustanova društva i društvenog strukturiranja.

Zbog principa *ignorantia nocet* odlučni smo da se spasi što se spasiti da i spasiti može!

Slijedom neophodno postavljenog zadatka da se umanje ili dijelom uklone negativni efekti nesumnjivo „brzopletih“ raspravljanja o temama kojima napačene obavijesti hoće da u paketu posluže respektabilnoj sistematičnosti, zadržavajući se potrebnom elaboracijom na izvjesnosti dokazne argumentacije, dokaza, smjernim kontekstom obaveznog metodološkog reda, svrsishodno ulažemo napor da spoznajnu djelatnost ovim smislom i kontekstom oslobodimo od neprimjereno shematiziranog okolišavanja, mehaniziranja i relativizacije.

Opće je poznato da je nacija fenomen historijski proistekao, konstituiran i postavljen da čini, omogući ili posreduje liberalni stadij građanskog društva! Također, patriotizam je svojevrsno proistekla i afirmirana ljubav prema otadžbini, u oduševljenju izrastao, izgrađen i etabliran osjećaj na vrijednostima, tradiciji, dobrima kulture i historijesvog naroda. Patriotski osjećaj u doslovnom smislu svojim korijenima svojevrsno je vezaniji za nepatvorenost društva, na taj način primjereno je manje ideologiziran, po prirodi stvari manje participira, sudjeluje, u ekstremno kontaminiranim vezama građanske stigmatizacije, a, osim u projektima izopačavanja, time je njegova mogućnost umanjena ili uzmiče da postane predmet trendova pomodne instrumentalizacije, potkazivanja, akomodiranog šarlatanstva, odnosno dogmatizacije. Odgovarajući aspekti nacije generirani su nasljeđem patriotizma, dok druge podstiču, omogućuju, konkretno maturiraju faktori svrsishodnog strukturiranja i kristalizacije građanske općenitosti, omogućeni uključenim stupnjem stvaranja determiniranog potencijala građanskog prosperiteta. Patriotizam ulazi u sadržajni obim iskustva nacionalnog identiteta, ali ne doprinosi razvoju građanskih obilježja nacije koncentriranih na funkcionalne političke, ekonomske, pravne, ideološke mogućnosti, objektivnim dinamizmom motivirane, izgrađivane i pospješivane u virtuelnoj težnji osiguranja adekvatnog građanskog mjesta. Utoliko putem nacije izražena karakteristična svojstva patriotizma tek dolaze do nacionalizma, **ali u njega ne transmutiraju**. Njihova kulturno-tradicijska i historijska priroda smjerno je potpuno različita od građanske prirode nacionalizma i uključenje svojstava patriotizma omogućuje, doprinosi i pomaže u rasvjetljavanju, demistifikaciji građanskog ideološkog kapaciteta nacionalizma. Naučno istraživanje i analiza ovih fenomena ima zadatak da krajnje istančano raščlani, diferencira, precizira, odgovorno unese jasnoću u način na koji građansko ustrojavanje i građanska preokupacija konkretno artikuliraju i afirmiraju jedinstvene ideološke proklamacije i one nacionalizma, a u predmetu relevantnog naučnog zanimanja otklanjaju se dileme, sumnje ili nedoumice u vezi sa ovim fenomenima, čime postupak ambicije relativiziranja ne samo gubi svoje mjesto, ulogu i funkciju, već, ostajući samo u udesu traganja za ispunjenjem svoga pronalaska opravdanja i dovijanja u opravdavanju postuliranog legitimiteta i identiteta, po sebi postaje besmislen. Za razliku od ideoloških agremana, nesuvislo prilagođenih razmatranja, stručno teorijsko i naučno tematiziranje patriotizma upućuje da je umjesno govoriti o njegovom odnosu prema naciji, a ne i njegovom odnosu prema nacionalizmu! Same karakteristike nacionalizma, osnove koje mu daju fizionomiju, da „uvjerava sebe i druge da nije zao“, usmjeravaju ga i na druge vrste izopačavanja i prizivnih denuncijacija! Iako njegovo mjesto i ulogu valja postavljati i određivati konkretnim historijskim legitimitetom, ne samo iz razloga što građanski interesi i ambicije principijelno evoluiraju, a izražena nacionalistička domestikacija eksponiranjem ih strukturira, njega opredjeljuju interesi i ciljevi da vlastito pozicioniranje svjedoči isticanjem, slavljenjem i prenaglašavanjem vrijednosti moći i veličine svoje nacije, a ta određenja imaju implikaciju netolerantnosti prema prigovorima ili suprotstavljanju i u pravilu osporavaju ekonomska,

politička, kulturna prava na ravnopravnost suegzistirajućih nacionalnih i narodnih identiteta. Vizija nacionalizma je da ove aspekte konvergira u ambiciju svoga opravdanja, jedinstvene težnje i samoproklamirajućeg prava za preimućstvom. - Nacionalizam je svojevrсна vjera u naciju i on *ad libitum* stvara vlastite uslove da sebe sprimjerno ispovijeda, afirmira, podržava, hrani i gradi, isticanim, naglašeno iskombinovanim ili izmišljanim, prednostima svoje nacije! Opravdana je tvrdnja da je on agresivno-ofanzivna konsolidacija ovih prednosti čije idolopoklonstvo može da se razvije u pozivanje na genetski ili neki drugi dar, darovitost! Praksa nacionalizma supstancijalno sadrži građansko-političke, ideološke manifestacije i denotacije, a podrazumijeva i pretenziju plana uključenog u zadobivanje većeg prostora u priznavanju svojih isticanih ekonomskih, kulturnih, etničkih, pravnih, ili historijskih i religijskih vrijednosti i prednosti.

Naime, kada se pojmi da je fenomen nacije produkt liberalnog stadija građanskog društva i da, u odgovarajućim uslovima, ideološkim ambicijama, faktičkim ili dozirano fiktivnim težnjama, je njime omogućen nacionalizam (a ne obratno str. 258), to eliminira stav da je nacionalizam nastao s pojavom romantizma u književnosti i umjetnosti! Ako je romantizam kao umjetnički, književni pravac osobitom vrstom intuitivne spoznaje odgovarajuće, osnovano, obujmio društvene i historijske aspekte iracionalnosti i na taj način ostvario „dodirne tačke“ sa nacionalizmom, ne može se nikakav teorijski preustroj vršiti pa konstatirati da je nacionalizam nastao pojavom romantizma! Kako se zna humanizam je značio oživljavanje univerzalnih ideala, dostojanstva čovjeka, težnji prave čovječnosti, a renesansa umjetnički pokret koji je generički strukturiran sa starijim grčkim tradicijama, suprotstavljajući se feudalno-crkvenom dogmatizmu, oni su kao duhovni i kulturni pokreti posredovali građansku historijsku tendenciju. Period ove tendencije je proisticao iz različitih oblika omogućavanog razrješavanja strukturiranih feudalnih tipova organizacije i prevladavanja njima prikladno legitimiranog privređivanja, karakteristično postavljenog srednjovjekovnom dominacijom, tim putem i osnovom intenzivirani su građanski procesi upućivanjem i postavljanjem zahtjeva za radikalnijim mjerama, težnjama i postupcima, a koje je povezivala primjerena politička organizacija, ekonomsko omogućavanje i prosperitet. Ovaj period evropskog razvitka zorno se može pratiti kroz historiju kolonijalnog zaposjedanja, seljačke ratove, reformaciju, revolucije – industrijske, buržoaske, vjerske, konstituiranje nacije, kroz građanske ratove, nametanja promjena ili zalaganja za održanje određenih stanja i uređenja, oslobodilačke borbe i ratove i sl. Ako nacionalno biće i nacionalni identitet znače izvjesno ograničavanje (a ono nikako nije nastalo u razdoblju početaka Novog vijeka), to ograničavanje ne može se uzimati, prihvatati samim tim u značenju alibija, da isključivo čini određenu datost odgovarajuće usmjeravanog ograničavanje univerzalnih kulturnih vrijednosti, navodeći (str. 258) da se u umjetnosti i književnosti supponira, eto, nacionalizam. Po predočenom stavu se zatim zaključuje, u pravilu jedan nonsens povlači drugi ili drugi niz, da jezik i religija presuđuju formiranje naci-

je! Suštinska građanska historijska određenja su usloвила konstituiranje nacije u periodu kako smo prethodno iznijeli. Za naciju važan „Kontroverzama o odnosu nacionalizma i patriotizma“ spominjani, aspekt jezika – podrazumijevani period Reformacije, tek je ubrzavao put nacionalnoj fizionomiji! Mjerodavna istraživačka analiza kvalitativnog pristupa i sagledavanja utvrđuje da činjenicom uzdizanja narodnog govornog jezika u književni standard Reformacija je dala input općenito narodnom stvaralaštvu, njegovoj promociji i afirmaciji, a putem jezika i jezičke kulture podržavani su procesi koji dominantnim građanskim strukturiranjem priređuju i sačinjavaju epohu političke, ekonomske i društvene formacije, čiju općenitost posredovanjem omogućuje, artikulira i prezentuje fenomen nacije. Aspekt jezika je značajan u nacionalnoj konstituciji, a daleko je od toga da je stvara (str. 258), niti je ona ostvariva tek uz pomoć amalgama vjere i tradicije. U nacionalnoj konstituciji istraživanje uloge i funkcije jezika također bi dalo poticaj ili navelo na važno područje ispitivanja o ustrojstvu nacije, odnosno nacionalnih odnosa unutar motiva i konteksta namjera, određenja i rješenja da se jezici pojedinih naroda, nacionalnih skupina, imaju prilagoditi proglašeno ozvaničenom književnom jeziku.- Treće famozno otkriće (također na str. 258.) je da se nacionalizam dokazao da stvara svijet. Na istoj strani navodi se i ističe rang mislilaca stvaralačkog kapaciteta! Ovi mislioci se ne poštuju tek time da je neko akceptirao da su oni svojim stvaranjem obilježili i determinirali vrijeme; njima se odaje relevantno priznanje i počast kada ih se ispravno prihvata, kada sa stanovišta razotkrivanja značaja njihovog stvaralaštva za kulturno-historijski i civilizacijski razvoj utvrđujemo determinante čiji je princip ono konstantno u promjeni, a ove konstante nam služe da sa više pouzdanja i samopouzdanja istražujemo i analiziramo savremeno historijsko, društveno, političko, ekonomsko i najšire kulturno razdoblje. Utoliko se samo sa njima isključivo može naučno-teorijski osposobljavati, od njih učiti, odnosno bez njih se istinski produktivno ne može stvarati, a zbog nas samih i mogućeg našeg stvaralačkog naučnog kapaciteta, odgovornosti u našem vremenu, sa njima se opserviraju teme, pitanja i fenomeni o kojima je ovdje *eo ipso* riječ, tj. analitičkim istraživanjem iznalaze i daju najrelevantnija rješenja s obzirom na tipičan karakter savremenih građanskih historijskih, političkih, društvenih i općenito kulturnih događanja. Također, preko naučne misli njih se poštuje, te se zna da se i o pozitivnim i o negativnim obilježjima nacionalizma govori uslovno; u ovom smislu razlozi su brojni, njih valja ustanovljavati da bi se latentne i manifestne, negativne, eventualne pozitivne karakteristike nacionalizma sagledale, a njih i nije bez ograda uputno segregirati, postavljati, ili svjetlom pozitivnog ili negativnog definiranja legitimirati. –U postliberalnim građanskim uslovima nacionalizam valja tretirati kao pojavu kojom protivrječnosti i sukobljavanja građanskog procesa mogu bitno doći do izraza ideoloških stranputica i zamajavanja, a da je taj izraz zadobio notu i postao aspekt iznimno spoljašnje omogućavanih i odgovarajuće grupiranih građanskih interesa i vrijednosti, te se na takav način grupiranje i omogućavana realizacija interesa i vrijednosti spolja dominantno eskamotira, subjektivizira, a samim konkretizovanjem nacionalizma

---

podržava i funkcionalizira, ako ne i interesno subvencionira.

Nedovoljno obavljena analiza i beživotna simplifikacija doprinijele su isticanju (str.259) da su fašizam i nacizam ekstremni oblici nacionalizma! Ponajmanje ovo može da bude pogreška ili nedostatak proistekao iz vremena u kojemu ovakva objektiviranja hoće da pronađu svoj *raison d'être*. Fašizam i nacizam su pojave proistekle izvlačenjem **iracionalnih** impulsa, karakteristika, aspekata, ograničenja i artikulacija jednog perioda građanskog društva funkcionalno određenog, izraženog, osvjedočenog i posredovanog nacijom. Utoliko putem ideologije i pokreta, autoritarnog i totalitarističkog režima političke vlasti, a kroz učinjeno „opće obožavanje Grande Nation“, iracionalnost se programirano vodi i intenzivirano preobražava do apsolutizacije, usmjeravaju i koordiniraju primjena, provođenje i efekti ove apsolutizacije, a ovladavanje potpunim nadziranjem tih procesa služi da maksimalno efikasnim intenzitetom se primijene i izaberu sredstva prisile, manipulacije, instrumentaliziranja ili nasilja u ostvarenju ideoloških i praktično-političkih iracionalnih ciljeva i interesa. –Nacionalizam veliča i za najveću vrijednost drži moć vlastite nacije i historijskom i naučno-teorijskom tretiranju **alterirana** (N.B. ideološka) razmatranja mogu iznijeti koncept da nacionalizam formira i učvršćuje nacionalni identitet, budi i jača nacionalnu svijest (str. 259). Dok se putem nacije odgovarajuće specificira sadržaj građanskih odnosa, uspostavlja, referira ili artikulira određena ograničenost općenitosti, dotle putem različitih pokretačkih snaga i mistifikacija nacionalizam bitno prepotentnom propovijedi, proizvodi i protektira građanski određenu faktičku neefektivnost za osobitu prednost. – U građanskoj regulaciji generalno ostvarena ekonomska i političko-pravna uravnoteženja bića državne nacionalnosti i subjektiviteta priređuju stanja u kojima nacionalizmom isticane prepotentne materijalno-historijske činjenice i, nazovimo, funkcije postaju izlišne. Utoliko i nacionalizam ne formira, ne jača, ne pobuđuje, a pogotovo ne učvršćuje ili konstituira nacionalnu svijest, kako to dogmatska ekstravagancija hoće da ustanovi, proklamuje ili domestificira!

Naučno-teorijska refleksija, spoznajna razmatranja i objektiviranja o temi nacionalizma trebaju akceptirati koje građansko-historijske tendencije i na koji način dovode do formiranja i konstituiranja nacionalizma, koji ikakav istraživački pristup i postupak dovodi do opredmećivanja i omogućavanja da ova pitanja i fenomene uvrsti u širu teorijsku objektiviranost, red ili „kosmički ured“. Ovim putem se istiskuju galimatijas-stavovi, istiskuju zasnivano afirmirana relativiziranja, vjerna sjena i pratilac „da se nešto kaže“ o sagledavanim pitanjima i iznošenju **NEPOVEZANIH**, relativiziranih, zaključaka o pojedinim stvarima. Nevolja takvog pristupa sagledava stvari, implicite otkriva i dokazuje da „pošto se govori na svaki način, nije viška da se tomu pridoda još koješta“. Zadaća, poziv, misija teorijske relevancije, naučno-teorijske prakse i djelatnosti je da razabere o čemu se, zapravo, u konkretno pojedinim slučajevima radi. Ovaj kontekst, sam po sebi razvijen do svrsishodnih, relevantnih i dokazanih praktičnih granica,

čini degutantnim dolaženje do pitanja ili tematiziranje fenomena kojima treba pronalaziti naličje, smještaj, u pravdi, nacionalnoj „hipertenziji“, imaginarnim neprijateljima, gluhoći o koncentracionim logorima, do tolike napućenosti da se otkriva da ima činjenica koje su istovremeno i istinite i neistinite, te, (str.260) eto, i poznate i nepoznate. Šta bi tek imali reći Ludwig Wittgenstein ili Karel Kosik!!

Nastavak koji slijedi stranu 260. tematizira kliše nacionalizma kod Adolfa Hitlera i Benita Mussolinija! Ovaj odjeljak nije ništa više nego u funkciji da opravda prethodnu miš-maš analizu, nakon četiri strane „istraživanja“ unosi opreznost pa ističe „Kada razmišljamo i diskutujemo ...“ (str. 261.), ... bez potrebe i putanjom nedogledi! Adolf Hitler i Benito Mussolini u najopćenitijem smislu za svoje ciljeve i interese su nemetnuli tzv. izravnavanje, vlastitim „uvjeravanjem“ pravičnosti, građanskih preimućstava, te da bi se odredio nacionalizam njih uzimati bilo kojim kontekstom neoprostivo je šarlatanstvo, karakterom različito, asadržajem istovjetno, njih su baštinili agresori na Državu Bosnu i Hercegovinu u periodu 1992 – 1995. god.

Bespotrebno je ovim kontekstom govoriti da teorijske pretpostavke služe ne samo da obavijeste, nadahnu, potaknu, relevantno motiviraju i opreme istraživanje, već da istraživač dobije uporišta i ovlada uputama koja stanovišta i razmatranja, kojim oblikom i na koji način, te već kojim svrhama pretpostavke valja uzimati, u pretenziji da potrebnu relevanciju zadobije, zaposjedne, svoj doprinos tematiziranju, istraživanju i uopćavanju. Fašisti, nacisti i neofašisti radikaliziraju, ekstremno ideologiziraju i instrumentaliziraju determinante nacionalnog postajanja i nacionalizma, kao što šovinizam i rasizam ne mogu biti nenakaradni; **totalitarni oblici vlasti ekstremno se opskrbljuju izopačavanjem, podvalama, prevarama i lažima, zavisno od postignutog odobravanja u napretku moći, totalitarnog pokreta i totalitarne politike**; prilagođavajući kurs i mijenjajući oblik i koncept svog djelovanja same ideologije „šifriraju“ izokretanje stavova, omogućuju, potčinjavaju i upražnjavaju sebi prostor u koji smještaju ulaženje i izmišljanje rase (arijevske), otvoreno-ideološke prosudbe i određivanja koja su pripadna, prava svojstva istinskog, ne građanina, **već sunarodnika**, a za njihovo određenje primjenjuju se kriteriji, svode se na zasluge služenja, lojalnosti, darežljivo ideološkoj naklonjenosti učesnika i sudionika, etc.

Govoriti o patriotizmu je ispravno kontekstom nacije, a ne nacionalizma! Teško je ustanoviti smjernice unutar kojih bi bilo smisljeno tematizirati odnos patriotizma i nacionalizma iz najmanje dva razloga. Prvi je što patriotizam participira prevashodno u društvenom miljeu, a nacionalizam na njegovom ideološkom i političkom izdanku. Drugi razlog ogleđa se u činjenici što nacionalizam afirmira odvojen put, odvajanje od praktičnog legitimiteta proizvodnog razvoja i napretka na način da osujećuje patriotizam, podvrgavajući patriotski osjećaj opkorišćenosti privilegovane manjine. Patriotizam kao naglašena ljubav za otadžbinu vezuje se vrijednostima, tradicijom, kulturno-historijskim ostvarenjima i za naciju, ali i za narod (podrazumijeva se svoj). Patriotizam kao ljubav za otadžbinu nije zgod-

no uzimati za rodoljublje! Isto tako domovinu se ne može grupirati u naciju.

Navod (str. 262) da je patriotizam razvijen iz građanskog (!) nacionalizma, kao i onaj da je u 19. stoljeću bio više u vezi sa šovinizmom, teorijski je besmislen i u nesuvislosti je pogrešan! Puko je dovijanje da je patriotizam (str. 262) bio u vezi sa nacionalizmom i šovinizmom. Zbog toga snaži, dobiva na potvrđivanju i utemeljenosti stav da u izgrađenim građansko-historijskim prilikama i odnosu, ako „dograđivanje“ toga odnosa treba da opravda činjenice, koje povlače zloupotrebu pojmova, koje će izbiti nepatvoreno značenje pojmova, odgovarajuće relevantno naučno-teorijsko razmatranje ne treba, ne smije, da prihvata zloupotrebu za upotrebu! Riječ je o određenom podvođenju nacionalizma u signaturu patriotizma, a ni za jotu stvar nije drugačija sa razmatranjima koja ovo područje obrubljuju galimatijasom usmjeravanih pojmova, te „nenamjerno“ omogućuju i daju podršku predmetu o kojemu se objektiviranjem navodno hoće istaći, iznijeti i prokazati kritičke opservacije. - Citiranje Georga Orwella unosi svjetla u radu na obradi ovih fenomena, ali kontekst relativiziranja predočen razmatranom karakterizacijom dodjeljuje mu zasigurno funkciju i poziciju stranog tijela.

Da neko smatra da je njegov način rada i življenja superioran to se da shvatiti! Ali da je ta superiornost oslonjena ili izrasta iz nacionalizma, da se tim putem nameće za univerzalnu primjenjivost (str. 264), objektiviranje je koje se ničim ne da pravdati, tj. relevantnim argumentima potkrijepiti. – Najuvjerljivije u nađidenoj superiornosti moći dolazi do izražaja legitimacija moći interesa, a da ovaj ima manifestno priliku, mogućnost i način, da se predoči (izdaje) za opći prosperitet i opće dobro. Sam po sebi taj način rada kada bi se fakticitetom odvažio da bude univerzalno primjenjiv sobom nosi i derogirao bi vlastitu supstancu. ...

Pojava nacionalizma historijski je različito određena, a mjerodavna historijsko-spoznajna analiza ustanovljava, omogućuje i utvrđuje koje i kakve konkretno sistematizirane interese nacionalizam određujuće gradi i afirmira. U svojoj građanskoj namjeri on može biti ili je „ideološki pragmatičan i utilitaran“ u etičkom, ekonomskom i političkom smislu. Sebe eksponirajući u postojećem odnosu snaga opsjednut je da on izdejstuje i osigura ideološki prominentno strukturiranje za račun interesa koje eksponiranjem artikulira, uobličuje, efektuira ili isporučuje. Odgovarajućim izražavanjem svoga smjera i note nacionalizam je pretenzija da u funkciji ostvari i nametne svoj građanski strukturiran i udešen interes.

U iskustvu po odgovarajućim aspektima mogu imati jedinstvo samo nacija i patriotizam, a ne da se u iskustvu često prožimaju nacionalizam i patriotizam, kako se navodi na str. 264 i 265. Nacija i patriotizam, također, pojedinačno ili zajedno, nemaju svojstva i obilježja koja bi ih uključivala da zadovoljavaju porive nacionalizma. Isto tako ne mogu se ovi fenomeni uzimati sinonimno, niti prožimati, osim spominjanim kontekstom zloupotreba! Također, elementarna je metodološka pogreška *pars pro toto* kada se u važenju, u valjanosti teorijskog

razmatranja i zaključivanja se poopćava (N. B. preobraća) određivanje, postavljanje, odgovarajuće prihvata, supstituiranja, prevodi i prenosi u cjelinu relevancije njen jedan sagledani dio, kako se tematom provlači za izvjesnog Georga Voinoviča....

Miš-maš težnja i dovijanje zahvatilo je i pitanje socijalizma! Kobajagi je trebalo da se o patriotizmu i nacionalizmu pronađe uporište, „potkrepljuje“ u „empiriji“. Ispostavljaju se „argumenti“ da su se u pitanju socijalizma pretezeli patriotizam i nacionalizam. – Urušavanje socijalizma, koji u svom zadobivenom obliku i nije mogao drugačije postojati, tj. skončati, opredijelilo je tzv. dominantne moći višenacionalnih zajednica, doslovno nacionalnih hegemoni, da, u uslovima po zoru na SSSR, SFRJ, putem nacionalizma obezbijede, recimo, neke od datih prednosti. Unutar tih vratolomija nacionalizam je jedinstvena osnova da se tim sredstvom zakrijumčare raspoložive moći i istakne, navodno, balansiranje pravde. Otuda putem nacionalizma jagma da se bude u pravu i istakne tzv. pravednost. Zloupotreba je u tom smislu sastavni impuls projiciranog prilagođavanja i instrumentalizacije procedura, koju u ostvarivanju primjenjuju tzv. osjećanja prednosti građanske moći. Utoliko su se nacionalizmom eksponirale, pronašle željeni oblik manifestovanja težnje da se prikaže nazovi pravda i u onom famoznom domišljanju „dogodio se narod“, a kako bi se obezbjeđivala podudarnost i istakla namjera projiciranja, odnosno prosperiteta moći.

Sadržaj objektiviranja iznijetog prilogom u naslovu „Kontroverze o odnosu nacionalizma i patriotizma“ te postavilo relativiziranje njegovim konceptom pravca i smisla najdosljednije učvršćuje znameniti stav Alberta Camusa da izopačavanje pojmova povećava nesreću svijeta. U vezi sa pojmovima i fenomenima patriotizma i nacionalizma stvar je kristalno jasna, kada se mjerodavno analitičko-istraživački vodi i omogućuje to zalaganje ili cilj, bez razlike, tu nema nikakvih dilema po pitanju poziva ili segmenta sfere društva. Tome se mora znati dati mjera, bilo da se radi o posleniku sfere prava, filozofije, ekonomije ili sociologije. Šabloniziranje koje je sjena i pratilac relativiziranja, a relativiziranje bez ulaženja u prominentne kauzalne odnose je „pokušaj“ da se nešto kaže, nalikuju na šmiru odgovarajućeg reportera kojemu je stalo i treba da mu posluži predočenje pabirčenih obavijesti za određena znanja. Kataklizmatična su određenja po kojima (str.267) patriotizam i nacionalizam hodaju „ruku pod ruku“ kao „dva oka u glavi“ i koji mogu da se pretaču iz jednog oblika u drugi. Savjesno predanoj i odgovornoj kritičkoj analizi ne smije izostati da su opservacije i objektiviranje Georga Orwela, Carla Rossellija, Mauricia Virolija „na planu neizopačavanja pojmova“ bitni osnov naučne rasprave i naučnog pregnuća; nakon uvida u tekst „Kontroverze o odnosu nacionalizma i patriotizma“ ne čudi što iz citiranja ovih autora proističe da postoje razlike između patriotizma i nacionalizma. ... Ne može se pitanjima SAD-e (str. 267) raspravljati na način i iz perspektive, citiramo, „raskošne gluposti“ ili pak „nacionalističke patologije“. – Pozicija SAD-e nešto je više od prigovora „da se ne pridržava moralnih vrijednosti“. – Ako se hoće

---

mjerodavno teorijski i naučno misliti i opservirati tada intuitivna promatranja su od koristi ako su pretpostavljena uporištem naučne metodologije i teorije, a ne da se dospjelo do opservacije književnog oblika kao što se ističe u navodu fusnote 11. na str. 268.

Teorijsko-metodološki propusti upravo su opredmećeni svojevrsno-površnim obavijestima o datim pitanjima i fenomenima da se nije mogla uspostaviti kompetentna kompozicija istraživanja, razmatranja i analize tematike o kojoj je riječ. Teorijsko-stručni i naučni diskurs mora se pridržavati principa i pravila koja ga omogućuju i na taj način se onemogućuje, neće se dospjeti, izaći u prostor *Scylla* i *Haribdi* koji ga opredjeljuju, omogućavaju i usmjeravaju u *salto mortale*.

Stanovita je teorijska stranputica da kontekst odnosa nacionalizma i patriotizma, tj patriotizam i nacionalizam idu „ruku pod ruku“, str. 267. Determinante nematuriranih opservacija koje tek furiozitetom prikazivanja naizgled hoće da zadbiju status uvjeravanja u svoju ispravnost i istinitost ispostavljaju asimetrične afinitete, sačinjavaju odgovarajuću podlogu i kompenzaciju neobavljene spoznajno-istraživačke perspektive. U tzv. odnosu nacionalizma i patriotizma treba fenomen nacije pretpostaviti i prihvatiti u njegovom punom određenju i nezaobilaznom značenju, a razumije se u nezaobilaznoj dinamici građanskih liberalnih ili efektuirano instrumentaliziranih postliberalnih odnosa.

Nacija je u produktivitetu sadejstva liberalnih građanskih odnosa, njih izgrađuje, omogućuje i dinamizira, tim dinamizmom preobražava osnovu same njihove strukture, a što podrazumijeva u historijskom smislu i značenju pomjeranje u pravcu većeg stupnja, oblika građanske općenitosti. U ovom smislu o naciji je riječ, koja obuhvata i svjedoči liberalne građanske političke, ekonomske, ideološke, ako se hoće i kulturne odnose, koja, dajući tim odnosima najodređeniju mjeru, njih bitno usmjerava, omogućenim kontekstom standardizira njihovo artikuliranje, dinamizam i održavanje. Postliberalizam konstituira druge oblike općenitosti putem kojih izgrađuje vlastiti perspektivitet i sinergijom toga perspektiviteta uključuje naciju, odnosno nacionalizam u svoje instrumentalno programirane obzore. U građanskoj resigniranoj instrumentalizaciji moć i veličina vlastite nacije pogotovo se građanskom individuumu nadaju, dočaravanjem doimaju, kao najveća (posvojena) vrijednost.

U naučno-teorijskom tretiranju ne basta tematizirati nacionalizam sa dneвно-kolokvijalnih uporišta i stanovišta! Ova stanovišta treba uvažavati kao inpute, polazišta, za naučnu obradu, artikulaciju i valorizaciju, jer nauku omogućuje, strukturira, svojevrsno učvršćuje, postojanost životnog reda, determiniranost i principi razvijani, osvjedočeni, omogućavani i dokazani društvenom zakonitošću i društvenom teorijom.

Dixi et salvavi animam meam!
